

ПІДГОТОВКА ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ ДО ПРОФЕСІЙНО-ОРІЄНТОВАНОЇ ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАЦІЇ: АСПЕКТИ УСНОГО І ПИСЕМНОГО МОВЛЕННЯ

ENGLISH LANGUAGE AS A MEANS OF COMMUNICATION FOR A MODERN SPECIALIST IN EDUCATION AND SCIENCE

У статті здійснено аналіз проблеми підготовки здобувачів вищої освіти до професійно-орієнтованої іншомовної комунікації, що включає усні та писемні форми мовлення. Акцентовано увагу на необхідності інтегрованого формування іншомовної комунікативної компетентності у процесі професійної підготовки майбутніх фахівців. Наголошено, що сучасний університетський освітній простір передбачає активну навчальну, науково-дослідну та комунікативну діяльність, що вимагає від здобувачів уміння ефективно використовувати англійську мову як засіб академічного та професійного спілкування. Встановлено, що англійська мова відіграє провідну роль у міжнародній науковій комунікації, слугуючи основним інструментом доступу до сучасних академічних ресурсів, участі у наукових форумах, грантових програмах, міжнародних освітніх проектах. Визначено, що професійно-орієнтована іншомовна комунікація має міжкультурний, когнітивний, соціальний та мовний характер, що потребує формування у здобувачів не лише лексико-граматичних знань, а й навичок володіння жанровими особливостями, стилями і стратегіями англомовного академічного дискурсу.

У дослідженні окреслено основні стилі іншомовної комунікації (формальний, неформальний, технічний, розмовний) та критерії, які визначають їх ефективність у навчальній та науковій діяльності. Підкреслено важливість чіткого, логічного і точного стилю для написання наукових праць, статей, тез і дисертацій, а також роль формального стилю у підвищенні професійного статусу фахівців і забезпеченні їх академічного визнання. Окрему увагу приділено значенню стислої та послідовної стилю для наукових текстів, впевненого та виразного стилю для презентацій та участі у конференціях. Наголошено, що комунікативні навички англійською мовою є запорукою ефективної взаємодії з колегами, експертами та міжнародними партнерами, що відкриває можливість для співпраці, спільних досліджень та академічної мобільності. Зазначено, що здатність адаптувати стиль комунікації залежно від контексту та аудиторії є критично важливою для майбутніх фахівців. Підкреслено значення постійного вдосконалення мовної компетентності та ролі зворотного зв'язку й рецензування у підвищенні комунікативної ефективності.

На основі проведеного аналізу зроблено висновок, що підготовка здобувачів вищої освіти до професійно-орієнтованої іншомовної комунікації повинна здійснюватися системно, з інтеграцією усного та писемного мовлення, врахуванням особливостей академічного дискурсу, комунікативних стратегій та стилістичних норм. Розвинені навички англомовної професійної комунікації є необхідною умовою успішної професійної діяльності, наукової продуктивності та конкурентоспроможності випускників на міжнародному ринку праці.

Ключові слова: професійно-орієнтована комунікація, усне мовлення, писемне мовлення, здобувачі освіти, англійська мова, академічне середовище, комунікативна компетентність.

This article provides a comprehensive analysis of the issue of preparing higher education students for professionally oriented foreign language communication, encompassing both oral and written forms of language use. The focus is placed on the necessity of an integrated approach to developing foreign language communicative competence within the framework of professional training for future specialists. The article emphasizes that the contemporary university educational environment involves active engagement in academic, research, and communicative activities, which require students to effectively utilize English as a primary tool for academic and professional interaction. It is established that English occupies a leading position in international scientific communication, serving as a fundamental instrument for accessing up-to-date academic resources, participating in scientific forums, grant programs, and international educational projects. Furthermore, the study highlights that professionally oriented foreign language communication is characterized by intercultural, cognitive, social, and linguistic aspects, which necessitate the development of not only lexical and grammatical knowledge but also skills related to mastering genre-specific features, styles, and strategies inherent to English academic discourse. The research identifies the main styles of foreign language communication – formal, informal, technical, and conversational – and examines the criteria that determine their effectiveness in academic and scientific contexts.

The article underscores the importance of a clear, logical, and precise style for writing scientific papers, articles, theses, and dissertations, as well as the critical role of the formal style in enhancing the professional status of specialists and securing their academic recognition. Special attention is paid to the significance of concise and coherent writing styles for scientific texts, as well as confident and expressive styles for presentations and conference participation. The development of communicative skills in English is highlighted as a crucial factor for effective interaction with colleagues, experts, and international partners, thereby opening opportunities for collaboration, joint research, and academic mobility. Moreover, the ability to adapt communication styles according to the context and target audience is noted as an essential competency for future professionals. The article stresses the importance of continuous improvement of language proficiency and the role of constructive feedback and peer review in enhancing communicative effectiveness.

In conclusion, based on the analysis conducted, it is recommended that the preparation of higher education students for professionally oriented foreign language communication be conducted in a systematic manner, integrating both oral and written communication while considering the

УДК 37.091

DOI <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2025/84.1.14>

Бедевельська М.В.,

канд. пед. наук,
доцент кафедри англійської мови,
літератури з методиками навчання
Мукачівського державного університету

Фельцан І.М.,

докт. філос.,
доцент кафедри англійської мови,
літератури з методиками навчання
Мукачівського державного університету

Білак М.,

асистент кафедри англійської мови,
літератури з методиками навчання
Мукачівського державного університету

specific characteristics of academic discourse, communicative strategies, and stylistic norms. The development of English language professional communication skills is presented as a necessary prerequisite for successful professional performance, scientific productivity, and

the competitiveness of graduates in the global labor market.

Key words: *professionally oriented communication, oral speech, written speech, higher education students, English language, academic environment, communicative competence.*

Постановка проблеми у загальному вигляді.

У сучасному глобалізованому світі володіння іноземною мовою, зокрема англійською, є однією з ключових умов успішного професійного розвитку та інтеграції до міжнародного академічного й наукового простору. Як *lingua franca* освітнього й наукового середовища, англійська мова відкриває доступ до широких можливостей професійного спілкування, міжнародної співпраці, академічної мобільності та участі в глобальних дослідницьких проєктах [1].

Особливої актуальності набуває підготовка здобувачів освіти до професійно-орієнтованої іншомовної комунікації, яка охоплює як усну, так і писемну форми. Вміння ефективно висловлювати думки, презентувати власні ідеї, вести наукові дискусії, укладати академічні тексти різних жанрів є важливим чинником професійного зростання та наукової продуктивності.

Процес здобуття вищої освіти включає як навчальну, так і науково-дослідну діяльність, які вимагають володіння спеціалізованими формами мовлення. Жанрова різноманітність професійного мовлення охоплює монографії, статті, анотації, тези доповідей, рецензії, звіти, дипломні та магістерські роботи, підручники, посібники, лекції, усні презентації тощо. Формування у здобувачів здатності до адекватного використання цих жанрів, дотримання мовленнєвих і жанрових норм є складним процесом, що поєднує мовні, комунікативні та міжкультурні аспекти.

Професійно-орієнтована іншомовна комунікація вимагає від студентів не лише знання лексико-граматичних структур, а й володіння специфічними стратегіями комунікативної поведінки, здатності адаптувати усне й писемне мовлення до умов міжкультурного спілкування. Важливим завданням є формування у здобувачів освіти вмінь професійно оформлювати усні та писемні висловлювання, дотримуючись вимог академічного мовлення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Актуальні питання підготовки здобувачів освіти до професійно-орієнтованої іншомовної комунікації, зокрема інтегрованого розвитку усного та писемного мовлення, висвітлено в працях О. Бескорсої, С. Каричковської, Т. Кравченко, Л. Бродюк, Ю.О. Полікарпової. Важливий внесок у дослідження проблем професійного мовлення та академічної комунікації зробили зарубіжні науковці: Ken Hyland, John Swales, Christine Feak, Ann Johns, A. Dudley-Evans, M.J. St John.

Їхні роботи аналізують особливості академічного письма, усного професійного мовлення та методику їх формування у здобувачів освіти різних рівнів. Однак у сучасних дослідженнях недостатньо висвітлено інтегрований підхід до розвитку усного й писемного мовлення в контексті професійно-орієнтованої іншомовної комунікації. Відсутність цілісної методики, що поєднує формування обох аспектів комунікації у єдиній системі, обумовлює потребу у подальшому вивченні цього питання [3].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми.

На жаль, рівень володіння англійською мовою серед здобувачів другого магістерського рівня, а також викладачів немовних спеціальностей в Україні все ще залишається недостатнім для повноцінної участі в міжнародному науково-освітньому просторі. Це значно обмежує можливості для академічної мобільності, міжнародної співпраці та впровадження сучасних освітніх методик.

Особливо актуальною залишається проблема підготовки здобувачів освіти до інтегрованого використання усного й писемного мовлення у професійній сфері. Окремо бракує ґрунтовного аналізу впливу усної та писемної комунікації на успішність навчання та професійну продуктивність, що потребує системного дослідження.

Мета статті. Мета статті полягає у визначенні ролі іншомовної професійно-орієнтованої комунікації, зокрема усного та писемного мовлення, у підготовці здобувачів освіти до інтеграції в міжнародне освітнє та наукове середовище, а також в аналізі ефективних підходів і методик формування відповідних комунікативних навичок.

Виклад основного матеріалу. Володіння англійською мовою надає фахівцям у сфері освіти та науки доступ до великої кількості інформаційних ресурсів, таких як академічні журнали, електронні бази даних, професійні платформи, що дозволяють здійснювати моніторинг сучасних наукових досліджень та методик. Крім того, знання англійської відкриває перспективи для участі в міжнародних грантових програмах, проєктах академічної мобільності та наукових обмінах, що є необхідною умовою розвитку професійної та академічної кар'єри в умовах глобалізованого освітнього простору [4].

Для здобувачів освіти і фахівців у галузі педагогіки знання англійської мови є важливою умовою для працевлаштування у міжнародних освітніх установах, участі у міжнародних семінарах, конференціях, а також для публікації результатів

досліджень у зарубіжних наукових виданнях. Багато університетів і дослідницьких інституцій встановлюють вимогу підтвердження рівня володіння англійською мовою для отримання наукових ступенів, стипендій або для працевлаштування на посади, пов'язані з викладанням, науковою чи адміністративною роботою.

У цьому контексті особливе значення має сформованість навичок професійного усного і писемного мовлення, що є невід'ємною складовою професійно-орієнтованої іншомовної компетентності. Усна англійська комунікація охоплює такі форми, як презентації результатів наукових досліджень, участь у міжнародних форумах, круглих столах, дискусіях, доповідях, а також неформальне спілкування з іноземними колегами. Писемне мовлення включає складання ділових та наукових листів, підготовку анотацій, тез, статей, рецензій, звітів, грантових заявок.

Наукова комунікація відіграє надзвичайно важливу роль у забезпеченні академічного обміну знаннями, методиками, науковими результатами. Вона виступає своєрідним містком, що об'єднує дослідників, педагогів і фахівців різних галузей знань, сприяє поширенню ідей, обговоренню концепцій, апробації та впровадженню нових методичних підходів.

Особливістю сучасної наукової комунікації є її багатоформатність. Вона охоплює різні види діяльності: від підготовки наукових публікацій у рецензованих виданнях до презентацій на міжнародних конференціях, участі у панельних дискусіях, семінарах, вебінарах, а також комунікації через професійні соціальні мережі, академічні онлайн-платформи.

Такі форми взаємодії забезпечують не лише поширення знань, а й створюють умови для обміну професійним досвідом, отримання конструктивного зворотного зв'язку, формування партнерських зв'язків та міждисциплінарних дослідницьких колаборацій. Саме в цьому контексті особливо важливою є здатність здобувачів освіти до ефективного використання усного і писемного іншомовного мовлення, що вимагає цілеспрямованої підготовки у межах навчального процесу [2].

Окрім того, наукова комунікація як основний канал передачі знань та освітніх ресурсів відіграє ключову роль у формуванні сучасного освітнього середовища. Педагоги, науковці, студенти, використовуючи різноманітні форми англійської комунікації – публікації, доповіді, презентації, семінари – забезпечують доступ до нових методик навчання, наукових ідей та інноваційних практик. Це сприяє підвищенню якості викладання, модернізації навчальних програм, впровадженню сучасних педагогічних технологій.

Серед основних функцій англійської наукової комунікації виокремлюється і поширення знань

серед фахової спільноти. Науковці та педагоги поширюють результати своїх досліджень, створюють передумови для міжкультурного діалогу, співпраці та інтеграції до європейського й світового академічного простору. Усна й писемна комунікація забезпечує критичне обговорення ідей, вдосконалення дослідницьких методик, апробацію результатів, що сприяє розвитку галузевої науки та професійної освіти [5].

У сучасних умовах інтеграції вітчизняної освіти у європейський і світовий простір виникає нагальна потреба формування у здобувачів освіти професійно-орієнтованої іншомовної комунікативної компетентності. Це зумовлено як зростанням вимог до володіння англійською мовою у професійній сфері, так і необхідністю активної участі майбутніх фахівців у міжнародних наукових та освітніх проєктах, академічній мобільності, міжнародних дослідницьких програмах і спільних розробках.

Професійно-орієнтована іншомовна комунікація охоплює як усну, так і писемну форми мовлення. Усне мовлення забезпечує можливість безпосереднього міжособистісного та групового спілкування у професійному середовищі, участі в дискусіях, переговорах, презентаціях, доповідях на конференціях. Писемне мовлення є основою для фіксації результатів наукової, методичної чи організаційної діяльності, оформлення наукових статей, резюме, анотацій, рецензій, проєктів, ділових листів тощо [7].

Усний аспект підготовки

Формування усного іншомовного мовлення у професійно-орієнтованому контексті передбачає оволодіння здобувачами освіти навичками:

- ведення ділових та наукових бесід;
- участі у професійних дискусіях;
- проведення презентацій;
- виступів на конференціях та форумах;
- участі у міжнародних освітніх і дослідницьких заходах.

Особлива увага приділяється розвитку таких якостей, як логічність викладу, аргументованість, чіткість формулювання думок, використання термінології та дотримання норм міжкультурного професійного спілкування.

Писемний аспект підготовки

Професійно-орієнтоване писемне мовлення забезпечує можливість підготовки:

- наукових статей і доповідей;
- тез конференцій;
- анотацій і рецензій;
- ділової кореспонденції;
- резюме, супровідних і мотиваційних листів;
- проєктних звітів і грантових заявок.

Особливого значення набуває вивчення жанрових і стилістичних особливостей різних типів професійних текстів, оволодіння правилами

академічного письма англійською мовою, вміння аргументовано викладати думки, узгоджувати факти, формулювати висновки та дотримуватися структури наукового тексту відповідно до міжнародних стандартів.

Інтеграція усного і писемного мовлення

Ефективна підготовка передбачає не розмежування, а інтегроване навчання усного та писемного мовлення. Такий підхід дозволяє формувати цілісну комунікативну компетентність, необхідну для активної участі у професійному та академічному середовищі.

До найбільш дієвих методів інтегрованого навчання належать:

- рольові ігри і моделювання професійних ситуацій;
- підготовка і захист презентацій;
- написання есе, доповідей, тез, рецензій англійською мовою;
- організація англомовних дискусій і дебатів;
- підготовка звітів і аналіз кейсів;
- участь у міжнародних конференціях і вебінарах.

Практична значущість теми

Підготовка здобувачів освіти до професійно-орієнтованої іншомовної комунікації забезпечує:

- підвищення академічної мобільності;
- розширення можливостей участі у міжнародних програмах та проєктах;
- конкурентоспроможність випускників на ринку праці;
- інтеграцію у міжнародну професійну та наукову спільноту.

В умовах цифровізації освіти особливого значення набуває володіння здобувачами навичками онлайн-комунікації – участь у віртуальних конференціях, написання електронного листування, онлайн-презентації, робота з міжнародними платформами наукового спілкування.

Комунікація є надзвичайно важливим елементом у процесі професійної підготовки здобувачів вищої освіти, особливо в умовах сучасного академічного та наукового середовища, де від ефективності мовленнєвої взаємодії безпосередньо залежать як результати навчання, так і наукова продуктивність фахівців. У процесі професійно-орієнтованого іншомовного спілкування важливим чинником є не лише знання мови, а й володіння різними стилями комунікації відповідно до конкретної ситуації, цільової аудиторії та мети спілкування [6].

Залежно від професійного контексту, форми комунікації (усної чи писемної) та жанру, майбутнім фахівцям необхідно вміти використовувати різні стилі спілкування англійською мовою: формальний, неформальний, науковий, технічний або розмовний. Уміння правильно обирати стиль сприяє ефективності передачі інформації, ясності

викладу і правильному сприйняттю ідей аудиторією [9].

У процесі підготовки здобувачів освіти до професійно-орієнтованої іншомовної комунікації доцільно формувати такі критерії, які забезпечують якісне усне та писемне мовлення й підвищують навчальну і наукову продуктивність:

– **Чіткий і точний стиль спілкування англійською мовою** є базовою умовою успіху в академічній і професійній діяльності. Він дозволяє логічно і послідовно викладати думки, що особливо важливо під час написання наукових робіт, доповідей, тез, дисертацій, а також у межах академічних дискусій.

– **Формальний стиль комунікації англійською мовою** сприяє формуванню професійного іміджу здобувачів освіти, що є важливим для академічного визнання, міжнародної співпраці та подальшого кар'єрного зростання.

– **Стислий та послідовний стиль мовлення** дозволяє підвищити ефективність писемного наукового спілкування. Володіння цим стилем сприяє грамотному структуруванню наукових текстів і оптимальному викладу змісту без зайвих відступів від теми.

– **Впевнений і виразний стиль комунікації** є необхідним під час підготовки й проведення презентацій, виступів на конференціях, семінарах, круглих столах, міжнародних форумах. Такий стиль підвищує якість сприйняття інформації аудиторією, створює позитивне враження про доповідача та його роботу.

– **Розвинені навички комунікації англійською мовою** є запорукою плідного спілкування з колегами, викладачами, науковими керівниками, міжнародними партнерами. Це відкриває нові можливості для професійного зростання, участі у спільних проєктах та розширення міжнародних контактів.

– **Вміння адаптувати стиль мовлення залежно від контексту** є надзвичайно важливим для здобувачів освіти. Академічна стаття, діловий лист, виступ перед міжнародною аудиторією чи неформальна розмова з колегою потребують різних мовленнєвих стратегій та засобів.

– **Високий рівень володіння мовою** – постійне удосконалення іншомовних компетентностей, зокрема в галузі професійно-орієнтованого усного та писемного мовлення, є невід'ємною умовою ефективною комунікації в академічному та науковому середовищах.

– **Зворотний зв'язок і рецензування** є важливим інструментом удосконалення комунікативних навичок. Отримання фахових відгуків від викладачів, колег, наукових керівників дозволяє коригувати мовленнєві стратегії, підвищувати ясність і логічність висловлювань як у письмових текстах, так і в усних виступах.

Крім того, привабливий, аргументований і доступний стиль спілкування полегшує співпрацю між науковцями та сприяє активному обміну ідеями, що може стати основою для нових дослідницьких ініціатив, проєктів і наукових відкриттів [8].

Таким чином, розвиток усного та писемного мовлення в процесі підготовки здобувачів до професійно-орієнтованої іншомовної комунікації має спиратися не лише на знання граматики й лексики, а й на засвоєння стилістичних норм, жанрових особливостей та мовленнєвих стратегій, що відповідають сучасним вимогам міжнародного академічного та наукового дискурсу.

Висновки. Англійська мова відіграє стратегічно важливу роль у професійній підготовці здобувачів вищої освіти, слугуючи універсальним засобом міжнародного спілкування, інтеграції у глобальну академічну спільноту та доступу до сучасних наукових і професійних ресурсів. Володіння англійською мовою, зокрема навичками професійно-орієнтованого усного та писемного мовлення, є необхідною умовою академічного і професійного зростання сучасного фахівця.

Професійно-орієнтована іншомовна комунікація дозволяє здобувачам освіти ефективно презентувати результати своїх досліджень, брати участь у міжнародних конференціях, форумах, проєктах, а також здійснювати публікаційну діяльність у закордонних наукових виданнях. Інтегроване навчання усного та писемного мовлення забезпечує гармонійне формування іншомовної академічної компетентності, сприяє розвитку аналітичного мислення, міжкультурної взаємодії та адаптивності у різних комунікативних ситуаціях.

Доведено, що стиль комунікації англійською мовою суттєво впливає на успішність навчання, академічну продуктивність та професійне становлення здобувачів освіти. Чіткий, аргументований, логічно побудований стиль усного та писемного мовлення є визначальним чинником ефективного наукового і професійного спілкування. Успішність фахівця у сучасному академічному просторі значною мірою залежить від його здатності

адаптувати мовленнєву поведінку до вимог професійного контексту, аудиторії та ситуації.

Зосереджуючись на системному вдосконаленні іншомовних комунікативних навичок, здобувачі освіти отримують реальні конкурентні переваги на ринку праці, можливість брати участь у міжнародних наукових і освітніх проєктах та робити внесок у розвиток професійної спільноти. Формування у здобувачів професійно-орієнтованої іншомовної компетентності має стати пріоритетом сучасної вищої освіти, адже саме комунікативно грамотний фахівець здатен ефективно діяти в умовах глобалізованого наукового й освітнього простору.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Бескорса О. Компаративний аналіз традиційних та інноваційних тенденцій викладання англійської мови у ВНЗ. *Професіоналізм педагога: теоретичні й методичні аспекти*. 2018. № 7. С. 62–72. URL: <https://doi.org/10.31865/2414-9292.7.2018.140582>.
2. Бродюк Л. В. Англомовна наукова комунікація в університетській освіті України. 2017. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/84323635.pdf>.
3. Каричковська С. Генезис методики навчання іноземних мов як науки. *Проблеми підготовки сучасного вчителя*. 2015. Вип. 11. С. 26–31. URL: http://library.udpu.org.ua/library_files/probl_sych_vchutela/2015/11_1/4.pdf
4. Кравченко Т. М. Формування цифрової компетентності здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти у процесі вивчення основного компоненту «Наукова комунікація англійською мовою», як пріоритетна проблема. *Освіта і наука*. 2022. № 2(33). С. 126–133.
5. Полікарпова Ю. О. Сучасні тенденції у викладанні англійської мови в Україні. *Народна освіта*. 2017. № 8.
6. Hyland K. *English for Academic Purposes: An advanced resource book*. Routledge, 2006.
7. Swales J. M., Feak C. B. *Academic Writing for Graduate Students: Essential Tasks and Skills*. 3rd ed. University of Michigan Press, 2012.
8. Johns A. M. *Text, Role, and Context: Developing Academic Literacies*. Cambridge University Press, 1997.
9. Dudley-Evans T., St John M. J. *Developments in English for Specific Purposes: A multi-disciplinary approach*. Cambridge University Press, 1998.